

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан юридичного факультету
Сергій БАНДИРА
« 30 » _____ 2024р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з НІЗР
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
« 30 » _____ 2024р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА»

Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 08 Право
Спеціальність – 081 Право
Освітньо-професійна програма – «Право»

Кафедра кримінального права і процесу

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ/лабор. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екз. (сем.)
Денна	2	3	32	14	3	4	97	150	3

30.08.2024

Робочу програму склав доцент кафедри кримінального права та процесу кандидат юридичних наук, доцент Юрій Пілюков.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри кримінального права і процесу (протокол № 1 від 29.08.2024р.

**Завідувач кафедри
д.ю.н., проф.**

Ніна РОГАТИНСЬКА

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 081 «Право», протокол №2 від 30 серпня 2024 р.

**Керівник групи
забезпечення спеціальності
д.ю.н, доцент**

Ірина ЛУКАСЕВИЧ-КРУТНИК

Гарант ОП

Наталія ЧУДИК

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА»**

1. Опис дисципліни «Судова експертиза»

Дисципліна «Судова експертиза»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ESTS-5	галузь знань 08 «Право»	Статус дисципліни Вибіркова дисципліна з циклу дисциплін професійної підготовки Мова навчання українська
Кількість залікових модулів - 3	спеціальність – 081 «Право»	Рік підготовки: 2 Семестр: 3
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти - бакалавр	Лекції: 32 год. Практичні заняття: 14 год.
Загальна кількість годин –150		Самостійна робота: 97 год., Тренінг – 4 год. Індивідуальна робота 4 год.
Тижневих годин – 10 з них аудиторних - 3		Вид підсумкового контролю – залік

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА»

1. Мета вивчення дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни «Судова експертиза» є формування теоретичних знань про становлення, розвиток і зміст науки про судову експертизу, про закономірності функціонування судово-експертної діяльності, специфіку пізнавальної діяльності судового експерта, методологію експертних досліджень.

2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Судова експертиза» є опанування знаннями, вміннями та навичками використовувати теорію судової експертизи при здійсненні судово-експертної діяльності щодо забезпечення правосуддя незалежною, об'єктивною, кваліфікованою судовою експертизою, яка спирається на досягнення науки і техніки.

3. Передумови для вивчення дисципліни.

Перед вивченням навчальної дисципліни «Судова експертиза» студенти повинні володіти базовими знаннями з навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Криміналістика», «Цивільне право», «Цивільний процес», «Логіка» та інших дисциплін.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати**:

- історичні та методологічні основи теорії судової експертизи;
- основні теоретичні відомості про судово-експертну діяльність та її правові, організаційні та методологічні основи;
  - поняття, види та форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні;
  - правові, організаційні та методологічні основи судових експертиз;
  - поняття, види суб'єктів судово-експертної діяльності;
  - освітні і професійні вимоги до суб'єктів судово-експертної діяльності;
  - права, обов'язки та відповідальність судового експерта;
- систему, структуру, функції та завдання Державних спеціалізованих експертних установ України;
  - поняття, види, структуру, функції експертних методик, джерела, фактори і шляхи формування експертних методик;
  - технологію судової експертизи, етапи призначення проведення судової експертизи;
  - поняття, види, структуру висновку судового експерта;
  - вимоги до оформлення ілюстративного матеріалу до висновку судового експерта;
  - організацію провадження основних криміналістичних експертиз;
- правові, організаційні засади взаємодії та координації діяльності експертних установ України;
  - поняття, правові засади, завдання, форми міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи;

вміти:

- застосовувати у науково-дослідній і практичній діяльності знання з теорії судової експертизи;
  - здійснювати судово-експертну діяльність щодо організаційного, науково-методичного забезпечення проведення судових експертиз в державних судово-експертних установах;
- використовувати спеціальні знання при виявленні, фіксації та вилученні слідів кримінального правопорушення;
  - розрізняти класи, роди, види та підвиди судових експертиз;
  - дотримуватись обов'язків судового експерта при проведенні судової експертизи;
  - вирішувати завдання, які стоять перед державними судово-експертними установами;

- використовувати експертні методики, як основний засіб при проведенні судової експертизи;
  - за результатами експертного дослідження скласти висновок експерта;
- взаємодіяти з судово-експертними установами з сторонами кримінального провадження;
  - здійснювати співробітництво з міжнародними судово-експертними установами.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи судової експертизи.

Тема 1. Теоретичні основи судової експертології: поняття, завдання, категорії.

Становлення судової експертології як науки про загальну теорію судової експертизи, її концептуальні основи. Система і структура судової експертології, її завдання. Категорії судової експертології.

Література: 1-14, 17-24, 37-53, 57-70, 73, 77.

Тема 2. Організаційне забезпечення судово-експертної діяльності. Класифікація та сучасні можливості судових експертиз.

Поняття, зміст, мета, завдання та принципи судово-експертної діяльності. Законодавче, технічне та інформаційне забезпечення судово-експертної діяльності. Класифікація та сучасні можливості судових експертиз.

Література: 1-14, 17-24, 37-53, 57-70, 73, 77.

Тема 3. Види спеціальних знань. Суб'єкти судово-експертної діяльності. Права, обов'язки та відповідальність експерта.

Призначення судових експертиз, як форма використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Експерт, як суб'єкт застосування спеціальних знань при проведенні судових експертиз. Права, обов'язки та відповідальність експерта.

Література: 1-14, 17-24, 37-53, 57-70, 73, 77.

Тема 4. Державні спеціалізовані судово-експертні установи України.

Історія становлення судово-експертних установ України. Державні спеціалізовані судово-експертні установи Міністерства юстиції, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства охорони здоров'я. Інші державні спеціалізовані судово-експертні установи міністерств та відомств України.

Література: 1-14, 17-24, 37-53, 57-70, 73, 77.

Тема 5. Експертна технологія. Висновок експерта як джерело доказів.

Поняття експертної технології та її складові. Основні положення підготовки та призначення судової експертизи. Висновок експерта як процесуальне джерело доказів: сутність, зміст, форми і види.

Література: 1-14, 17-24, 37-53, 57-70, 73, 77.

Змістовий модуль 2. Особливості провадження криміналістичних експертиз. Взаємодія судово-експертних установ з правоохоронними органами, міжнародне співробітництво.

Тема 6. Експертні методики. Організація провадження трасологічних досліджень.

Загальні положення методики судово-експертного дослідження. Трасологічні експертизи, їх види та підвиди. Дактилоскопічна експертиза, експертиза слідів ніг і взуття, експертиза слідів знарядь злочину й інструментів, експертиза транспортних засобів і утворених ними слідів, експертиза встановлення цілого за частинами. Діагностичні, ідентифікаційні, класифікаційні та ситуаційні завдання трасологічних експертиз. Типові питання при їх призначенні.

Література: 2, 12, 13, 22, 29, 34, 43, 56, 61, 62.

Тема 7. Організація провадження балістичних досліджень та холодної зброї.

Балістичні експертизи, їх види та підвиди. Діагностичні, ідентифікаційні, класифікаційні та ситуаційні завдання балістичних експертиз. Експертиза холодної зброї. Типові питання при призначенні балістичних експертиз та холодної зброї.

Література: 2, 12, 13, 22, 25, 29, 34, 35, 36, 38, 43, 56, 61, 70.

Тема 8. Організація провадження криміналістичних досліджень документів.

Криміналістичні дослідження документів. Діагностичні, ідентифікаційні, класифікаційні завдання почеркознавчих, авторознавчих та технічних експертиз документів. Типові питання при їх призначенні.

Література: 2, 12, 13, 22, 29, 30, 34, 43, 56, 63, 65, 66, 68.

Тема 9. Взаємодія судово-експертних установ з правоохоронними органами.

Нормативно-правове забезпечення взаємодії судово-експертних установ з правоохоронними органами. Процесуальні та непроцесуальні форми взаємодії експертів з органами досудового слідства та суду. Залучення експертів як спеціалістів до участі в слідчих (розшукових) діях. Взаємодія експертів з оперативними та іншими підрозділами правоохоронних органів.

Література: 1, 2, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 17, 18, 19, 22, 25, 26, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 59, 70, 74, 76.

Тема 10. Міжнародне співробітництво у сфері судової експертизи

Правові засади міжнародного співробітництва України у сфері судово-експертної діяльності. Співробітництво судово-експертних установ України з об'єднаною організацією Європейської мережі судово-експертних установ (ENFSI) та іншими міжнародними організаціями у боротьбі із злочинністю.

Література: 2, 3, 12, 18, 19, 22, 60.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА».

Денна форма навчання

Назва теми	Кількість годин					
	Лекції	Практичні і семінарські заняття	Самостійна робота	ІРС	Тренінг	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи судової експертизи						
Тема 1. Теоретичні основи судової експертології: поняття, завдання, категорії.	4	2	11		2	Тести, опитування практичні завдання
Тема 2. Організаційне забезпечення судово-експертної діяльності. Класифікація та сучасні можливості судових експертиз	4	1	10			
Тема 3. Види спеціальних знань. Суб'єкти судово-експертної діяльності. Права, обов'язки та відповідальність експерта.	2	1	10			
Тема 4. Державні спеціалізовані судово-експертні установи України.	2	1	10			
Тема 5. Експертна технологія. Висновок експерта як джерело доказів.	4	1	10			
Змістовий модуль 2. Особливості провадження криміналістичних експертиз. Взаємодія судово-експертних установ з правоохоронними органами, міжнародне співробітництво						
Тема 6. Експертні методики. Організація провадження трасологічних досліджень.	4	2	10	1	2	кейси Тести, опитування практичні завдання
Тема 7. Організація провадження балістичних досліджень та холодної зброї.	4	2	10	1		
Тема 8. Організація провадження криміналістичних досліджень документів.	4	2	10	1		
Тема 9. Взаємодія судово-експертних установ з правоохоронними органами	2	1	10			
Тема 10. Міжнародне співробітництво у сфері судової експертизи	2	1	6			
ВСЬОГО	32	14	97	3	4	

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.

Тема 1. Теоретичні основи судової експертології: поняття, завдання, категорії.

Мета: З'ясувати поняття та загальні положення судової експертології.

Питання для обговорення: Становлення судової експертології як науки про загальну теорію судової експертизи, її концептуальні основи. Система і структура судової експертології, її завдання. Категорії судової експертології.

Література: 1-14, 17-24, 37-53, 57-70, 73, 77.

Тема 2. Організаційне забезпечення судово-експертної діяльності. Класифікація та сучасні можливості судових експертиз.

Мета: З'ясувати поняття «судово-експертна діяльність», як об'єкт пізнання.

Питання для обговорення: Історія розвитку та становлення судово-експертної діяльності. Сучасний етап розвитку експертних установ. Поняття, зміст, мета, завдання та принципи судово-експертної діяльності. Законодавче, технічне та інформаційне забезпечення судово-експертної діяльності. Класифікація та сучасні можливості судових експертиз.

Література: 1-14, 17-24, 37-53, 57-70, 73, 77.

Тема 3. Види спеціальних знань. Суб'єкти судово-експертної діяльності. Права, обов'язки та відповідальність експерта.

Мета: З'ясувати поняття «спеціальні знання», їх види та форми, «судова експертиза» у кримінальному процесі. Окреслити види суб'єктів судово-експертної діяльності.

Питання для обговорення: Поняття спеціальних знань. Види спеціальних знань які застосовуються у кримінальному процесі. Поняття та сутність судової експертизи. Об'єкт, предмет, завдання та методи судової експертизи. Призначення судових експертиз, як форма використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.

Експерт, як суб'єкт застосування спеціальних знань при проведенні судових експертиз. Освітні і професійні вимоги до експертів. Права, обов'язки та відповідальність експерта. Атестація судових експертів.

Література: 1-14, 17-24, 37-53, 57-70, 73, 77.

Тема 4. Державні судово-експертні установи України.

Мета: Ознайомитись із истемою судово-експертних установ в Україні

Питання для обговорення: Історія становлення судово-експертних установ в Україні. Державні спеціалізовані судово-експертні установи Міністерства юстиції, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства охорони здоров'я. Інші державні спеціалізовані судово-експертні установи міністерств та відомств України. Завдання, функції Експертної служб МВС України. Види експертних досліджень, які проводяться в Експертній служби МВС України.

Література: 1-14, 17-24, 37-53, 57-70, 73, 77.

Тема 5. Експертна технологія. Висновок експерта як джерело доказів.

Мета: Отримати основні поняття про експертну технологію та висновок експерта.

Питання для обговорення: Експертна технологія та її складові. Висновок експерта як процесуальне джерело судового доказу, документ, що відображає хід та підсумки дослідження. Зміст та форма висновку експерта. Структура висновку експерта. Вступна частина. Опис об'єктів та їх ознак. Правила складання дослідницької частини. Опис процесу дослідження. Викладення підсумків дослідження. Наукове обґрунтування встановлених фактів. Формулювання висновків. Принципи формулювання висновків. Ілюстративний матеріал до висновку експерта. Особливості структури висновку при проведенні експертизи

кількома експертами однієї спеціальності. Види висновків експертів. Оцінка висновку експерта слідчим, судом та його використання при розслідуванні кримінальних проваджень.

Література: 1-14, 17-24, 37-53, 57-70, 73, 77.

Тема 6. Експертні методики. Організація провадження трасологічних досліджень.

Мета: Отримати основні поняття про експертну методику, ознайомитись з основами та організацією провадження трасологічних експертиз.

Питання для обговорення: Загальні положення трасологічної експертизи, її види та підвиди. Дактилоскопічна експертиза. Експертиза слідів ніг і взуття. Експертиза слідів знарядь злочину й інструментів. Експертиза транспортних засобів і утворених ними слідів. Встановлення цілого за частинами. Діагностичні, ідентифікаційні, класифікаційні та ситуаційні завдання у трасологічних експертизах. Основні типові питання при їх призначенні.

Література: 2, 12, 13, 22, 29, 34, 43, 56, 61, 62.

Тема 7. Організація провадження балістичних досліджень.

Мета: Ознайомитися з основами експертної методики провадження балістичних досліджень.

Питання для обговорення: Загальні положення балістичної експертизи, її види та підвиди. Експертиза холодної зброї. Діагностичні, ідентифікаційні, класифікаційні та ситуаційні завдання у балістичних експертизах. Основні типові питання при призначенні балістичних експертиз та холодної зброї.

Література: 2, 12, 13, 22, 25, 29, 34, 35, 36, 38, 43, 56, 61, 70.

Тема 8. Організація провадження криміналістичних досліджень документів.

Мета: Ознайомитися з основами експертної методики провадження криміналістичних досліджень документів.

Питання для обговорення: Загальні положення організації провадження криміналістичних досліджень документів. Діагностичні, ідентифікаційні, класифікаційні завдання у почеркознавчих, авторознавчих та технічних експертизах документів. Основні типові питання при їх призначенні.

Література: 2, 12, 13, 22, 29, 30, 34, 43, 56, 63, 65, 66, 68.

Тема 9. Взаємодія судово-експертних установ з правоохоронними органами.

Мета: Ознайомитися з основами взаємодії судово-експертних установ з правоохоронними органами.

Питання для обговорення: Поняття, сутність та значення взаємодії експертних установ за правоохоронними органами. Взаємодія експертних установ України між собою.

Правові підстави взаємодії, координація діяльності експертними установами України. Форми координації. Види взаємодії, загальна характеристика. Надання науково-технічної допомоги співробітникам правоохоронних органів. Проведення експертиз. Наукові консультації. Науково-методична робота. Розробка методичних рекомендацій і пропозицій.

Література: 1, 2, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 17, 18, 19, 22, 25, 26, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 59, 70, 74, 76.

Тема 10. Міжнародне співробітництво у сфері судової експертизи

Мета: Ознайомитися з основами міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи.

Питання для обговорення: Правові засади міжнародного співробітництва України у сфері судово-експертної діяльності. Співробітництво судово-експертних установ України з

об'єднаною організацією Європейської мережі судово-експертних установ (ENFSI) та іншими міжнародними організаціями у боротьбі із злочинністю.

Література: 2, 3, 12, 18, 19, 22, 60.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ

Тренінг проводиться у навчальному процесі підготовки бакалаврів права з метою вироблення практичних навичок роботи у команді, розвитку здатності прогнозувати поведінку інших учасників та освоєння методів групової комунікації у вирішенні криміналістичних завдань під час розслідування кримінальних правопорушень.

Порядок проведення тренінгу

1. **Вступна частина** проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.
2. **Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Можлива наявність роздаткового матеріалу у вигляді матеріальних об'єктів (речових доказів), таблиць, бланків документів.
3. **Практична частина** реалізовується шляхом виконання завдань у групах (чи індивідуально) студентів з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.

Підведення підсумків. Обговорюється результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Тематика тренінгу:

Приклад

Завдання 1. Сформулювати діагностичні, ідентифікаційні та ситуаційні завдання при призначенні дактилоскопічних, трасологічних, балістичних, почеркознавчих експертиз та експертиз технічного дослідження документів. Які об'єкти необхідно представити на дослідження

Завдання 2. При огляді місця події по факту вбивства гр.-на М, із застосуванням вогнепальної зброї, у його квартирі, було виявлено стріляну гільзу калібром 9 мм від пістолета системи «Макарова». Під час обшуку у квартирі підозрюваного Б. було виявлено пістолет системи «Макарова». Слідчий прийняв рішення про проведення балістичної експертизи. Сформулювати діагностичні, ідентифікаційні та ситуаційні питання у постанові про призначення експертизи? Скласти структуру висновку експерта при провадженні ідентифікаційного балістичного дослідження.

Завдання 3. При огляді місця події по факту вбивства гр.-на М, із застосуванням вогнепальної зброї, у квартирі, було виявлено: труп потерпілого М., гільзу калібром 9 мм, недопалок від сигарети, а також сліди на поверхнях різних предметів: крові, пальців рук, взуття, текстильні волокна. Які судові експертизи, за вилученими об'єктами, повинен призначити слідчий? Назвати їх класи, види та підвиди, а також судово-експертні установи, до яких повинен звернутись слідчий.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни «Кримінальний процес» студенти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують шляхом самостійної роботи. Самостійна робота полягає в опрацюванні положень законодавства та навчальної і наукової фахової літератури.

Під час опрацюванні положень законодавства та навчальної і наукової фахової літератури студент повинен підготувати у письмовій формі наукову доповідь (есе) з нижче наведених тем.

№ п/п	Тематика	К-сть годин денна
1	Тема 1. Теоретичні основи судової експертології: поняття, завдання, категорії.	11
2	Тема 2. Організаційне забезпечення судово-експертної діяльності. Класифікація та сучасні можливості судових експертиз	10
3	Тема 3. Суб'єкти судово-експертної діяльності. Права, обов'язки та відповідальність експерта.	10
4	Тема 4. Державні судово-експертні установи України.	10
5	Тема 5. Експертна технологія. Висновок експерта як джерело доказів.	10
6	Тема 6. Організація провадження трасологічних досліджень.	10
7	Тема 7. Організація провадження балістичних досліджень.	10
8	Тема 8. Організація провадження криміналістичних досліджень документів.	10
9	Тема 9. Взаємодія судово-експертних установ з правоохоронними органами	10
10	Тема 10. Міжнародне співробітництво у сфері судової експертизи	6
	ВСЬОГО	97

Теми рефератів для самостійної роботи

Тема 1. Теоретичні основи судової експертології: поняття, завдання, категорії.

1. Природа теорії судової експертизи, і її місце в системі наукового знання.
2. Предмет теорії судової експертизи.
3. Методологія науки судової експертизи.
4. Закони розвитку теорії судової експертизи.
5. Категорії судової експертизи.

Тема 2. Організаційне забезпечення судово-експертної діяльності. Класифікація та сучасні можливості судових експертиз.

1. Історія розвитку та становлення судово-експертної діяльності.
2. Принципи судово-експертної діяльності.
3. Техніко-криміналістичне забезпечення судово-експертної діяльності.
4. Інформаційне-довідкове забезпечення судово-експертної діяльності.
5. Тактичні основи використання судових експертиз при розслідуванні кримінальних правопорушень.
6. Слідчо-експертні ситуації.
7. Допит експерта у суді.
8. Використання судової експертизи в правозастосовних процесах.

Тема 3. Суб'єкти судово-експертної діяльності. Права, обов'язки та відповідальність експерта.

1. Компетентність і компетенція судового експерта.
2. Права судового експерта.
3. Обов'язки судового експерта.
4. Відповідальність судового експерта.

Тема 4. Державні судово-експертні установи України

1. Система науково-дослідних установ, судових експертиз Міністерства юстиції України.
2. Система науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства охорони здоров'я.
3. Види судових експертиз, які проводять в Експертній службі МВС України.
4. Особливості судово-експертної діяльності приватних експертів в Україні.

Тема 5 Експертна технологія. Висновок експерта як джерело доказів.

1. Ініціатива у призначенні проведенні судової експертизи
2. Формування предмета і об'єкта експертизи при її призначенні.
3. Проблеми правового регулювання комплексної і комісійної експертиз.
4. Правова природа висновку експерта.
5. Юридичне значення ймовірного висновку експерта.
6. Повідомлення про неможливість дачі висновку експерта.

Тема 6. Експертні методики. Організація провадження трасологічних досліджень.

1. Загальна характеристика процесів формування експертних методик.
2. Джерела, фактори і шляхи формування експертних методик.
3. Стадії експертного дослідження.
4. Проблеми використання методик експертного дослідження, оцінка і фіксація отриманих результатів.
5. Критерії оцінювання методик проведення судових експертиз.
6. Підготовчий етап призначення діагностичної дактилоскопічної експертизи.
7. Особливості призначення ідентифікаційних дактилоскопічних експертиз.
8. Призначення судової експертизи за слідами транспортних засобів.
9. Одержання зразків при призначенні ідентифікаційних дактилоскопічних експертиз.
10. Можливості трасологічних експертиз при дослідженні слідів інструментів та механізмів.

Тема 7. Організація провадження балістичних досліджень та холодної зброї.

1. Особливості діагностичних балістичних експертиз.
2. Особливості призначення ідентифікаційних балістичних експертиз.
3. Особливості криміналістичного дослідження боєприпасів.
4. Критерії віднесення предмета до вогнепальної зброї під час балістичного дослідження.
5. Особливості ситуаційних балістичних експертиз.

Тема 8 Організація провадження криміналістичних досліджень документів.

1. Основні теоретичні положення судового почеркознавства.
2. Діагностичні та ідентифікаційні завдання у почеркознавчих експертизах.
3. Зразки у почеркознавчих експертизах. Види та порядок їх відбору.
4. Поняття документів та його реквізитів.

5. Особливості криміналістичного дослідження відбитків печаток і штампів у документах.
6. Експертиза паперових грошей.

Тема 9. Взаємодія судово-експертних установ з правоохоронними органами

1. Обмін інформації з питань розслідування кримінальних правопорушень.
2. Проведення спільних заходів щодо розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.
3. Спільна участь експертних установ України у методичному забезпеченні судово-експертної діяльності.
4. Форми взаємодії органів досудового розслідування з експертними підрозділами та установами.

Тема 10. Міжнародне співробітництво в галузі судової експертизи

1. Правові засади міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи.
2. Надання міжнародної правової допомоги у формі проведення судової експертизи.
3. Особливості міжнародного співробітництва підрозділів Експертної служби МВС України.
4. Членство ДНДЕКЦ МВС України у Європейській Мережі судово-експертних установ.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ:

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: <i>У навчальному процесі використовують:</i>	МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ: <i>В процесі вивчення дисципліни «Судова експертиза» використовуються наступні методи</i>
<ul style="list-style-type: none"> - лекційні заняття - практичні заняття - тренінг - розв'язування тестових завдань -розв'язування прикладних ситуативних завдань 	<ul style="list-style-type: none"> - поточне тестування та опитування - залікове модульне тестування та опитування - самостійна робота (реферат) - оцінювання виконання тренінгу

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Судова експертиза» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3
40%	40%	5%	15%
Поточне оцінювання	Модульний контроль	Тренінги	Самостійна робота
Визначення середнього арифметичного із оцінок отриманих на 1-5 практичному занятті за 10 тем по 4 бали за кожен тему	Письмова робота за 1-10 тему	Оцінка визначається середнім арифметичним за 3 (три) практичні завдання	Оцінка визначається за оформлення та виконання завдання (реферату) та за саму доповідь під час його захисту

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

**9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ,
ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА**

№	Найменування	Номер теми
1	Технічне забезпечення: мультимедійний проектор, ноутбук, проєкційний екран	1-10
2	Базове програмне забезпечення: ОС Windows. Стандартне програмне забезпечення базових інформаційних технологій: (Word, Excel, PowerPoint)	1-10
3	Комунікаційна навчальна платформа ZOOM для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-10
4	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-10
5	Зразки процесуальних документів та висновків експерта	1-10
6	Фото-відеоапаратура	1-10
7	Криміналістичні засоби лабораторних досліджень	1-10
8	Макети, стенди	1-10

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

Основні:

1. Конституція України : Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96-ВР (станом на 15 берез. 2016 р.): [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдаль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 768 с.
3. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 (в ред. від 01.06.2010) (Зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11 травня 1994 року, Протоколом № 14 від 13 травня 2004 року) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листоп. 2015 р. № 794-VIII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.
5. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23 груд. 1993 № 3782-XII (ред. 1 берез. 2016 р.) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.
6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282.
7. Про національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.
8. Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції : Закон України від 12 серп. 2014 р. № 1632-VII : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1632-18>.
9. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня. 2014 р. № 1698-VII (ред. від 1 трав. 2016 р.) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.
10. Про судову експертизу : Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV і 09.09.2004 р. № 1992- IV // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – Ст. 232; 2003. – № 27. – Ст. 209; 2005. – № 1. – Ст. 14.
11. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13 грудня 1999 р. № 1977-XII. //Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст.25.
12. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР.//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 9, ст.56.
13. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2007 р. № 795 .
14. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878.
15. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877.
16. Про утворення Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06 травня 1998 р. № 617.
17. Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз : Постанова Кабінету Міністрів України від 02 липня 2008 р. № 595.

18. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах : Постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997 р. № 8.
19. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1343.
20. Про затвердження Положення про Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України : Наказ МВС України від 30 жовтня 2012 р. № 983.
21. Про вдосконалення Порядку обліку атестованих судових експертів Експертної служби МВС України : Наказ МВС України від 15 червня 2011 р. № 333.
22. Про затвердження змін до Інструкції з організації розшуку обвинувачених, підсудних, осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання, безвісно зниклих осіб та встановлення осіб невідомих трупів : Наказ МВС України від 26 листопада 2012 р. № 1084 ДСК.
23. Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС України та атестацію судових експертів Експертної служби МВС України : Наказ МВС України від 15 грудня 2011 р. № 923.
24. Про внесення змін та доповнень до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 : Наказ МЮ України від 26 грудня 2012 р. № 1950/5.
25. Про затвердження Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз : Наказ Міністерства юстиції України від 02 жовтня 2008 р. № 1666/5.
26. Інструкція про порядок проведення судових експертиз та експертних досліджень паспортних документів Головним експертно-криміналістичним центром Державної прикордонної служби України : Затверджено наказом МВС України від 18 листоп. 2013 р. № 1109: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z2086-13>.
27. Про затвердження Інструкції по особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах : Наказ Міністерства юстиції України від 24 грудня 2003 р. № 170/5.
28. Про затвердження Інструкції про порядок проведення та оформлення експертних досліджень : Наказ ДНДЕКЦ МВС України від 31 жовтня 2013 р. № 19/1-275 н.
29. Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11.09.2001 № 785, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 25.12.2001 за № 1066/6257 .
30. Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.09.2009 № 390, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 15.10.2009 № 963/16979 .
31. Про вдосконалення порядку обліку атестованих судових експертів Експертної служби МВС України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.06.2011 № 333, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 07.09.2011 № 1060/19798 .
32. Про затвердження Положення про Вибухотехнічну кваліфікаційну комісію МВС України та порядок надання працівникам органів внутрішніх справ та їх позбавлення права самостійного проведення спеціальних вибухотехнічних робіт: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.12.2011 № 924.
33. Про затвердження Інструкції про порядок проведення криміналістичних досліджень транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують, працівниками Експертної служби МВС України: Наказ МВС України від 31.05.2013 № 537, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02.08.2013 за № 1309/23841 .

34. Про встановлення нормативної вартості однієї експертогодина у 2016 році: Наказ МВС України від 19.01.2016 № 30, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 01.02.2016 за № 167/28297.

Додаткові:

35. Криміналістика у питаннях та відповідях : Навчальний посібник [Текст] / [А.В. Іщенко, В.В. Пясковський, А.В. Самодін, Ю.М. Черноус та ін.]. – К. : ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 118 с.
36. Криміналістика : підручник [Текст] / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Іщенко та ін. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 544 с.
37. Тетарчук І.В. Криміналістика. Для підготовки до іспитів. Навчальний посібник [Текст] / І. В. Тетарчук . – К. : ЦУЛ, 2015. – 200 с.
38. Дудаш Т.І. Практика Європейського суду з прав людини : навч. посіб. / Т.І. Дудаш. – К.: Алерта, 2016. – 488 с.
39. Коропецька С.О. Відібрання зразків біологічного походження на стадії досудового розслідування : Методичні рекомендації / С.О. Коропецька. – Івано-Франківськ : Голіней О.М., 2016. – 48 с.
40. Криміналістичні засоби та методи розкриття та розслідування кримінальних правопорушень : підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. С. Шапгала, Д. В. Талалай. – О., 2016. – 301 с.
41. Кримінальний процес: альбом схем (загальна та особлива частини) [текст] навч. посіб. 2-ге видання, виправлене та доповнене. / [Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. П. Письменний та ін.]. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 406 с.
42. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Актуальні проблеми судово-експертного забезпечення розкриття та розслідування статевих злочинів стосовно малолітньої особи / Г. Ю. Нікітіна-Дудікова, А. А. Нікітіна (в співавторстві) // Міжнародний юридичний вісник : зб. наук. праць / Нац. ун-т Держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2016. – Вип. 2 (4). – С. 150–161.
43. Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л.М. Головченко, А.І. Лозовий, Е.Б. Сімакова-Єфремян та ін. – Х.: Право, 2016. – 928 с.
44. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія / І. В. Пиріг. – Дніпропетровськ : «Ліра ЛТД», 2015. – 430 с.
45. Пілюков Ю. О. Використання інформаційних систем в експертних підрозділах МВС України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ: КНУВС. 2009. 257 с.
46. Пілюков Ю. О. Окремі питання взаємодії та нормативно-правового регулювання діяльності Експертної служби МВС України та підрозділів Національної поліції Науково-практичний збірник Криміналістичний вісник. – 2016. – № 2 (26). – С. 13– 20.
47. Пілюков Ю.О.Окремі правові аспекти міжнародного співробітництва експертної служби МВС України при здійсненні судово-експертної діяльності у сфері захисту суспільної моралі. Актуальні питання судової експертизи: Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 15- річчю створення Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз/Дніпро, 14-15 червня 2017 року.- С.32-37
48. Пілюков Ю.О. Проблемні питання взаємодії підрозділів досудового розслідування національної поліції та експертної служби системи МВС Сучасний стан криміналістичного забезпечення досудового розслідування Київ, 20 квітня 2017 року. НАВСУ -С.280-284.
49. Пілюков Ю.О. Можливості комплексної компютерно-технічної та автотехенічної експертизи у визначенні швидкості транспортного засобу Україна в умовах

- реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: II Міжнародна науково-практична конференція (21-22 квітня 2017 року), Тернопіль.- С.107-111.
50. Пілюков Ю.О. Система ідентифікаційних ознак почерку, можливості її удосконалення при проведенні почеркознавчої експертизи підписів. Актуальні проблеми правознавства. Науковий збірник ЮФ ТНЕУ. /: 2017. – Вип. 4 (12). – С.257–263.
51. Пілюков Ю.О. Сучасна система державних судово-експертних установ в Україні. Окремі напрями удосконалення їх діяльності. Актуальні проблеми правознавства. Науковий збірник ЮФ ТНЕУ. /: 2018. – Вип. 1 (13). – С.149–155.
52. Пілюков Ю.О. Висновок експерта як джерело доказів. Критерії та особливості його оцінки. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід. III міжнародна науково-практична конференція ЮФ ТНЕУ Тернопіль 2018. С.121-124.
53. Пілюков Ю.О. Процесуальні вимоги до висновку експерта у кримінальному провадженні. Актуальні проблеми правознавства. Науковий збірник ЮФ ТНЕУ. /: 2018. – Вип. 3 (15). – С.99–103.
54. Пілюков Ю.О. Судова експертиза, як форма використання спеціальних знань при розслідуванні корупційних злочинів». Актуальні проблеми правознавства. Науковий збірник ЮФ ТНЕУ. /: 2018. – Вип. № 4 (16). –С. 174-178.
55. Пілюков Ю.О. Підстави та порядок призначення судових експертиз у кримінальному процесі. Всеукраїнська науково-практична конференція присвяченій 55 річниці кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ України. НАВСУ Київ 2019. С.172-175.
56. Пілюков Ю. О., Циганюк Ю. В., Підстави та порядок призначення судових експертиз у кримінальному процесі. Інноваційне обладнання, пристрої для експертно-криміналістичних досліджень та окремі процесуальні питання проведення судових експертиз: монографія / за ред. к.ю.н. Ю. В. Циганюк Хмельницький: ТОВ ХЦНТІ. 2020. 229 с.
57. Ю. О. Пілюков, В. В. Арешонков та ін. Значення ситуаційних судово- балістичних досліджень для кваліфікації кримінальних правопорушень. Криміналістичний вісник. ДНДЕКЦ МВС України; НАВС. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2022. № 1 (37). С 30- 43.
58. Призначення судових експертиз під час неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності [Текст] : метод. рек. / [Охріменко С.С., Юсупов В.В., Приходько Ю.П., Самодін А.В. та ін.]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2016. – 42 с.
59. Іщенко А. В. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень : монографія / за редакцією І. П. Красюка / А. В. Іщенко. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2003. – 359 с.
60. Київський науково-дослідний інститут судових експертиз : етапи становлення, розвитку та сучасні напрями діяльності: наукове видання / Н. І. Клименко, О. О. Садченко, Г. М. Янкович та ін. – К., 2014. – 210 с.
61. Судова експертиза в кримінальному процесі : навч.-практ. посібник / О. О. Садченко, Н. Д. Кулінич, С. М. Соловей, О. В. Шевченко. – К. : 2013. – 233 с.
62. Практичний посібник для працівників органів досудового слідства та експертних підрозділів з питань призначення і проведення судової експертизи / за заг. ред. П. В. Коляди. – К. : УВПД ГШ МВС України, 2009. – 526 с.
63. Шрамко О., Юсупов В., Пілюков Ю.О., Саковський А. Призначення судових експертиз у кримінальних провадженнях про корупційні правопорушення. Навчальн. методичні матеріали. Київ: Нац.акад.внутр.справ, 2021.- 101 с.

Інформаційні ресурси

- Офіційний сайт Президента України <http://www.president.gov.ua/> Режим доступу <http://www.president.gov.ua/>
- Сайт Верховної Ради України. Режим доступу <http://portal.rada.gov.ua/>
- Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. Режим доступу <http://www.kmu.gov.ua/>
- Судова влада в Україні. Режим доступу <http://court.gov.ua/>
- Офіційний сайт Національної поліції України. Режим доступу <https://www.npu.gov.ua/ru/>
- Офіційний сайт Міністерства Внутрішніх Справ України. Режим доступу <http://www.mvs.gov.ua/ru/>
- Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки України. Режим доступу <http://www.mvs.gov.ua/ru/>
- Офіційний сайт ДНДЕКЦ МВС України. Режим доступу <http://dndekcs.mvs.gov.ua/>
- Офіційний сайт Міністерства Юстиції України. Режим доступу <http://www.minjust.gov.ua/>
- Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
- Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу <http://www.nbuv.gov.ua/>
- Каталог юридичних ресурсів. Режим доступу <http://www.ageyev.org/libweb/>
- Сайт про мережу та засіб зв'язку між членами ENFSI. Режим доступу <http://www.enfsi.ua/>
- Національна академія внутрішніх справ / Мультимедійний підручник «Криміналістика Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/books/kruminalist/index.html>